

na višje, nadrokovdelsko stališče, da bi se mu tako lahko posvetile tudi zastopnice boljših slojev, ki bi potem postale pravi angeli sveta.

PESEM. VIDA.

Ko trudna uhamaj izmed zidov
v mir božji, na širno polje,
marjetice, zvončki, vijolice,
pri vas mi je stokrat bolje.

Viharji vam nosijo pravljice,
kako se živi po sveti,
in zvezde po noči vam govore,
kako se živi po sveti...

Nad vami krasote je svod razlit;
potoček iz tujih krajev
neskončnosti poje vam sveti psalm,
ko čakate novih majev...

In kakor bi bilo vam zame kaj,
pozdravljate me prijazno,
srce mi nič več zapuščeno ni,
srce mi nič več ni prazno!

KDO IN KAJ. R. V. LAČEVESKI. LJUBLJANA.

No, kdo in kaj — kaj nas to briga...
briga nas pa, kakšen da je. Iz čase punča
se ni dvignil, in vile s težkimi konjskimi
kopiti ga tudi niso posadile na svet. —

Dovolj je, če vemo, da je naš rojak,
da ga preveva duh narodne zavesti in da
dela zgledno in uspešno za nas — za
brate svoje. —

Zgodaj je začutil v sebi moč mehke
poezije; toda njegova lirično-zveneča struna
ni zvenela v javnosti, ko je klaverno stopal
okrog bledolične gospodičine, ki je imela
ljubezen le na živo-rdečih, sočnatih ustih
in mu z ironičnim nasmehom devala le-
deno-mrzle obkladke na ranjeno srce, dasi
bolečemu srcu ugaja le udobna — tajin-
stvena gorkota. —

Ne, za take poezije se on ni navdu-
ševal. Sovražil je stare, obrabljene motive
v dolgočasnem adagio-tempu, prevlečenem
z gostim, tupatam neestetično luknjičastim
pajčolanom — neprebavljivih starikavih
fraz. —

Do skrajnosti je obsojal ono na smrtni
postelji ležečo — mehkužno muzo nesrečne
ljubezni, okrog katere se suče neskončno-
zoprna, grbasta starka — samoljubje, z
romantično dušo in s tolstim — realističnim
telesom. —

Njemu niso ugajali pesniki, iskajoči
idejale po zapuščenih, prhljavih smetiščih,
ne literati, ki rane človeštva le širijo in
mesarijo, ki brezbrizno zametujejo vsak bla-
žilni lek — vsako pomoč. —

Raz plodovito drevo njegove muze je
padalo svetlo — okusno sadje — zdravega
realizma. Le tupatam je zaradi neugodnega
vremena izza sveže-živo-zelenega listja po-
gledala domišljava in prešerna dekadenca
— pa ne v fraku.

No, kdo in kaj — kaj nas to briga...

O ŽENI IN NJENI RAVNOPRAVNOSTI.)* ABDITUS. LJUBLJANA.

O ženskem problemu Vam naj kaj
napišem? — Priznati mi morate, cenjena
gospa urednica, da je o tem predmetu zelo
težavno pisati v — Slovencih.

Kajti pri nas se je ukoreninila navada,
da se na članke o »prosti ljubezni«
odgovarja s — psovkami. — O bistvu ženskega
vprašanja — mislim — se je po priliki vže
precej pisalo. Zdi se pa, da glede tega še
dolgo ne bode vse v redu, in čestokrat je
— ne le pri nas! — slišati glasove, ki

*) V pismu, s katerim spremlja g. pisatelj svoj
članek, piše: »Morda se ne bode z vsem strinjali ter
morda ugovarjali kaki trditvi. Zdi se mi, da bi i za
»Slovenko«
ne bilo napačno, če bi prišlo malo polemike v njo. Seveda stvarne.«
Docela naše menenje!
Ured,

peljejo ad absurdum. Kar se mene samega tiče, sem prepričan, da se žensko vprašanje ne dá rešiti kar ex offio, temveč, da je ravno tako obširno, kakor socijalno, ker je v istem utemeljeno.

Žensko vprašanje se mora ogledati z raznih strani, če se ga hoče temeljito spoznati. Ni me volja, danes govoriti o različnih tezah tega vprašanja, temveč hočem le »del« tega vprašanja, žensko ravnopravnost, primerjati s sedanjimi socijalnimi razmerami ter dokazati, da je ravnopravnost Žene z Možem danes nemogoča.

Najprvo moramo — ako gremo tako daleč nazaj — brezpogojno priznati, da je Žena za obstoj človeške družbe potrebna, da je torej — človek. Jasno pa je, da mora kot taka uživati tudi vsa človeška prava. — Ljudi, ki trdijo, da je Žena manj vredno bitje, moramo smatrati nenormalnimi. Kdor se tega ni naučil iz zgodovine, temu se tu ne more odgovarjati.

Žensko vprašanje se je takorekoč zajedno s socijalnim pojavilo na površju. So ljudje na svetu, ki trdijo, da je žensko vprašanje popolnoma seksualnega značaja. Za danes hočem od tega popolnoma abstrahirati ter se le ozreti po socijalnih razmerah današnje družbe in iz teh izhajajočem razmerju napram Ženi in njeni ravnopravnosti.

Predstavljajmo si, da imamo pred seboj dve Ženi: jedno bogato, dobro vzgojeno, in jedno, ki se prišteva neposедуjočemu razredu in se mora sleharni dan boriti za obstanek.

Žena hoče postati prosta moževega vpliva, v katerega jo uklepa današnji postavni zakon, ter postati v vseh ozirih upoštevan ud družbe! Kako nasprotne pojme pa imata omenjeni dve Ženi o tej, recimo, »emancipaciji«. Prvi zadostuje, da se ji izpolni zgoraj omenjena zahteva. Drugi, ne!

Zakaj? —

Naredimo jo ravno Možu. Ona ima makari pravico proste volitve ljubezni, ima

pravico študirati ter doseči, kar je danes sploh mogoče doseči, itd. Vse prav lepo. Toda ona nima sredstev, denarja, da bi zamogla to storiti, temveč mora v tovarno. Tam postane nevaren konkurent možu, in slednji prične v svoji gluposti sovražiti njo ter njeno emancipacijo. Toda ona pade morda še niže; postane prostitutka po poklicu.

Ako hočemo kako stvar reformirati ali celo prekucniti, moramo jo dobro poznati. Žena je član družbe. Če hočemo njen položaj spoznati, moramo študirati — družbo. A kakšna je danes človeška družba? Ne lovimo ničesa tam, kjer ni, temveč sezimo naravnost pod odejo. Ne da bi se prej mučili s kakimi globokoumnimi gospodarskimi nauki, da bi morda študirali Marksa ali se bavili na dolgo in široko s takozv. nacionalno ekonomijo — priznajmo, da sloni današnja človeška družba na kapitalistični gospodarski osnovi, da je vsa družba razdeljena na dva nejednaka razreda, ki stojita na diametralno nasprotujočih si stališčih.

Vzroki ležē v gospodarstvu. Na jedni strani moč, na drugi brezmoč. Kdor je slabejši, je tlakar; to je naravno. Tu leži ona točka, ki vam pripoveduje, da se je i Žena ločila od Žene. Gospodarsko boljše stoječa Žena noče biti ravna z ono, ki je slabejša.

Če se danes proklamira ravnopravnost Žene z Možem, nima to nikakega pomena, ker se bistveno ne spremeni ničesar. Le peščica Žen posedujočega razreda, zadobi s tem nekoliko praznega lišpa; — vse ostalo ženstvo ostane pri tem neinteresirano.

A materijalistički svet — ne delajte dolgih obrazov, prosim! — uči, da je le ono nekaj vredno, od česar ima človek užitek!

Toda, stoj! Gotovo kdo ogorčen protestira! Vsled tega je ravnopravnost Žene z Možem še vendar mogoča, bo dejal kdo!

Da, priznavam! Toda ravnopravnost v mejah današnje družbe! Prepričan sem, da je najti ljudi, ki bi razredni razloček radi zanesli i na to polje ter zato postavljajo na dnevni red novo vprašanje: Ali bodi ženska emancipacija splošna, ali omejena na gotove kroge?

Kot socialist zahtevam splošnost in mislim, da je to stališče najpravičnejše. Žene se rade sklicujejo na to, da so človek. Ali naj res potem jednemu delu to priznamo, družemu pa odrekamo? Žene same bi morale biti prve, ki bi se morale kakemu takemu poskusu najodločnejše upreti.

Kaj sledi iz tega? Socialni položaj Žene treba spremeniti!

Odpraviti je treba razredni razloček med Ženo in Ženo. Ker pa dela tega razločka ni mogoče odpraviti, je jasno, da se mora odpraviti ta razredni razloček v celi družbi.

Za zmago je treba boja! Boj za žensko ravnopravnost, za emancipacijo, mora biti naperjen v prvi vrsti proti gospodarskemu — sistemu družbe, to je proti kapitalistični gospodarski osnovi, v drugi vrsti pa proti duševni revii in temi ter vzrokom, ki to dvoje pospešujejo. Ker pa trpi ves neposедуjoči razred vsled kapitalističnega gospodarstva, in ne le Žena, je tudi jasno, da bi samo boj Žene ne zadostoval, temveč da se mora Žena skupno s celim neposедуjočim razredom boriti za svojo rešitev. — To je ravno punctum saliens »Ženskega vprašanja.«

Boj Žene mora postati socialen!

Vsak drug boj v tem ziru je danes nezmisel!

Mnogo nasprotnikov ženske ravnopravnosti najdemo med možkim spolom. Tu mi prihajajo na spomin dijaški nemiri na neki nemški univerzi. Tam so dijaki demonstrirali proti dijakinjam, ki so studirale na istem zavodu medicino. Zakaj? moramo se vprašati nehoté. Iz zavisti morda? O, ne! Iz sebičnosti! Dijaki so

namreč dobro vedeli, da bi jim Žena utegnila postati v življenju hud konkurent. Torej gospodarsko bi škodovala! Ko bi se dijaki tega ne bali, bi gotovo ne imeli ničesar proti temu, da jim postane Žena ravna.

Primimo stvar, kjerkoli hočemo, in zavijajmo jo, kakor se nam ljubi, — vedno pridemo zopet in zopet do točke, pri kateri se moramo vstaviti — do razmer, ki jih vstvarja gospodarstvo. Vesoljno gospodarstvo napraviti tako, da bode mogoče izvesti ne le žensko, temveč emancipacijo cele družbe — to bodi danes glavni cilj Žene in njenega boja.

Žensko vprašanje torej nikakor ni samostojno, temveč odvisno od razmer, v katerih živimo. Kakor se spreminjajo razmere, tako spreminja poleg »Ženskega vprašanja« sto in sto drugih vprašanj svoje stališče. Vem, da bode zopet kdo ugovarjal ter tožil, da se »rešitev« ženskega vprašanja stavi v nedogledno daljo. Da! Toda ti cilji niso megleni, temveč jasni, kakor bi ležali na dlani. Od razvoja gospodarstva je odvisno tudi vsako kulturno vprašanje. Najprej je moral pasti fevdalni sistem, potem še-le je zamogel vstati četrti stan; sedaj pa mora pasti kapitalistični gospodarski sistem, da se zamore izravniti razredna razlika družbe.

S tem pa nikakor še ni rečeno, da je vsaka pridobitev žene v današnji družbi nezmisel! Nasprotno. Žene morajo gledati in paziti na to, da kaj pridobe! Ne vsled tega, ker bi morda v teh pridobitvah ležala rešitev Žene, temveč zato, da postanejo i one krepke in zmožne dovelj, da izvojujejo boj, ki ga bodo morale bojevati v — prihodnji socialni revoluciji. Ne vstrašite se pri tem imenu! Ne mislite, da vže teče kri v potokih, temveč pomislite, kaj pomeni vse ta beseda (lat. revolvere). Kdor pozna današnji gospodarski proces, je gotovo prepričan, da je socialna revolucija neizogibna ter tudi potrebna. Tudi tej

trditvi bode morda cenjena čitalka ugovarjala ter se sklicevala na znanega Bernsteina. *) Znano je, kako je meščanstvo liberalne gospodarske šole pozdravljalo Bernsteina, ko je izdal svojo knjigo, ter ga imenovalo »Kleinbürger.« Ti ljudje so se gotovo prezgodaj veselili. Ná-me je njegov nauk celo prav dobro uplival, ker je Bernstein razkril novo obzorje. Vsaka pridobitev na gospodarskem ali političnem polju je novo orožje proletarijata proti kapitalizmu. Moči si proletarjat lahko največ pridobi z gospodarsko organizacijo. Vidite, cenjene čitalko, ravno tako je z Ženo. Le s premišljenimi dejanji in z gotovim ciljem je moči tudi kaj doseči.

Danes, v družbi svobodne konkurence v gospodarstvu, je ravnopravnost Žene z Možem neizvedljiva. V družbi tlačenja in brezobzirnega boja za obstanek, kjer velja načelo: homo homini lupus (človek človeku volk), je vsaka emancipacija nemogoča. Žena ne more sama vstati iz blata, v katerem leži, če je Mož suženj. To je mogoče le v kolektivizmu!

Vsakdo mora priznati, da je danes nemogoče odpraviti prostitucijo po poklicu s kakimi reformami. Dá, gospoda! Borimo se proti prostituciji. Toda če se hočemo resno in z uspehom boriti proti njej, moramo kapitalizmu napovedati brezobziren boj! Ne učite le morále teh ubogih žrtev bede, temveč kruha jim dajte!

Danes je Mamon premagal Amorja. Če hočemo ohraniti Ljubezen, moramo odvreči Mamona, ne pa skušati ju sprijazniti!

Žensko ravnopravnost hočete. Dobro! Ne iščete je torej tam, kjer je ni, temveč priznajte, da pomeni padec kapitalizma, odprava razredne razlike družbe, vstajenje tlačene, izmučene Žene ter njene ravnopravnosti.

*) Glej knjigo: Bernstein: Die Voraussetzungen des Socialismus.

NARODNA VZGOJA. *)

Nemci so dandanes mogočen činitelj v svetovni politiki, lastnik ogromnega narodnega gospodarstva in bogatih zakladov na vseh poljih umetnosti. Še pred petdesetimi leti pa so bili v posmeh svojim srečnejšim sosedom. To, kar so dandanes, niso postali le po zaslugah velikih mož, kakor je bil Bismarck, ampak v prvi vrsti imajo dandanašjo svojo veličino zahvaliti svoji, v primeru z našo — uzorni narodni vzgoji.

Kakor v marsičem drugem, lahko bi se mnogo naučili i v tem pogledu mi pri njih, pri naših najnevarnejših nasprotnikih. Kako torej mislijo nemški pedagogi o narodni vzgoji?

Disterweg vidi bistvo narodne (nemške) vzgoje v naslednjih točkah: Nemška vzgoja ne sme zatajiti značaja obče človeške omike. Nemec je človek, v katerem se nahajajo pred vsem klice občečloveške, univerzalne omike. Nemška vzgoja mora iti za tem, da razvije občečloveško нрав v narodni obliki, odvrtače, zlasti v prvi mladosti, ves tuji nakit. Nemška vzgoja naj povspesuje razvoj individua, samostalnost in samodoločbo istega. Nemška vzgoja se ozira ne le na individualnost otroka, marveč spoštuje tudi pokrajinske posebnosti, izhajajoče iz plemenske razlike, podreja jih pa pogledu na narodno jedinstvo. Nemška vzgoja vzbuja narodno zavednost; čut za vse, kar je narodnega, pa seznanja mladino z narodnimi duševnimi zakladi, goji misel o narodni skupnosti ter odvrta vse ločujoče razločke, zgodovinske in verske. Nemška vzgoja deluje od znotraj, ne pa od zunaj noter, nacelelo ji je evolucija. Nemška vzgoja gre v svojem bistvu za tem, da razvija in jači čustvovanje, da budi živo zanimanje za resnico in čednost ter za predmete omike. Ista ne vidi prave vrednosti v mnogoličnosti znanja, nego v omiki značaja, ne iz-

*) Po dr. H. Abegg-a: Was schulden wir unsern Kindern?